

PODSTAWY PRAWNE UCZESTNICTWA UKRAIŃSKICH PARTII POLITYCZNYCH W PROCESIE WYBORCZYM

Yana Goncharuk

doktorantka, Wschodnioeuropejski Uniwersytet Narodow

im. Łesi Ukrainki, (Łuck, Ukraina)

e-mail: yannysja@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0111-7991>

Streszczenie: Stwierdzono, że w XXI wieku ważną rolę w procesach politycznych społeczeństwa odgrywają partie polityczne, które w demokracji przedstawicielskiej tworzą władzę polityczną. Jakościowy rozwój partii politycznych jest możliwy przy odpowiednim wsparciu prawnym, co pozwala rządzącym i opozycyjnym partiom politycznym uczestniczyć w procesach wyborczych na zasadach demokratycznych.

Ustalono, że kluczowe znaczenie dla właściwego zrozumienia podstawowych zasad udziału partii politycznych w procesach wyborczych jest to, że oni w żaden sposób nie powinny być postrzegane jako środek nakładania nadmiernych ograniczeń na partie polityczne, które szanują prawa obywateli do sprawowania funkcji politycznych, osobiście lub jako przedstawiciele partii politycznych.

Jest udowodnione, że partie polityczne odgrywają ważną rolę reprezentacyjną w trakcie swojej działalności. Głównym zadaniem partii politycznych jest udział w kształtowaniu woli politycznej ludu przez proces wyborczy i realizację określonego kursu politycznego. Proponuje się traktowanie partii politycznych jako organizacji, które zjednoczyły określone osoby, których jednym z celów jest udział w zarządzaniu sprawami publicznymi poprzez zgłaszanie kandydatów w wolnych i demokratycznych wyborach.

Stwierdzono, że w tych krajach, w których wniosek o rejestrację partii politycznych nie jest przewidziane przez prawo krajowe, partia polityczna jest wciąż przedmiotem pewnych wymogów dotyczących ich udziału w procesie wyborczym. Jest trend, że bardziej liberalne podejście do wymogów funkcjonowania partii politycznych jest nieodłącznym elementem rozwiniętych klasycznych demokracji europejskich. Demokracje w Europie Środkowej i Wschodniej charakteryzują się większą liczbą biurokratycznych i sformalizowanych wymogów dotyczących rejestracji państwowej i udziału partii politycznych w procesie wyborczym.

Słowa kluczowe: proces wyborczy, partie polityczne, proces polityczny, reżim polityczny, uczestnictwo.

LEGAL PRINCIPLES OF PARTICIPATION OF UKRAINIAN POLITICAL PARTIES IN THE ELECTION PROCESS

Yana Goncharuk

postgraduate student

Lesya Ukrainka Eastern European National University (Lutsk, Ukraine)

e-mail: yannysja@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0111-7991>

Abstract. It has been found that in the 21st century, political parties play an important role in the political processes of society, forming political power in a representative democracy. Qualitative development of political parties is possible with proper legal support, which allows ruling and opposition political parties to participate in electoral processes on a democratic basis.

It is determined that crucial for a proper understanding of the basic principles of political party participation in electoral processes is that they should in no way be seen as a means of imposing excessive restrictions on political parties respecting the right of citizens to hold political office, personally or as political party representatives.

It is substantiated that political parties perform an important representative function during their activity. The main task of political parties is to participate in the formation of the political will of the people through the electoral process and the implementation of a certain political course. It is proposed to consider political parties as organizations that have united certain individuals, one of whose goals is to participate in the management of public affairs through the nomination of candidates in free and democratic elections.

It was found that in countries where national law does not require the registration of political parties, a political party is still subject to certain requirements for their participation in the electoral process. There is a tendency towards a more liberal approach to the requirements of the functioning of political parties of power to developed classical European democracies. At the same time, the democracies of Central and Eastern Europe are characterized by greater bureaucratization and formalized requirements for state registration and participation of political parties in the electoral process.

Key words: election process, political parties, political process, political regime, participation.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

Яна Гончарук

*аспірантка Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)*

e-mail: yannysja@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0111-7991>

Анотація: З'ясовано, що у ХХІ столітті важливу роль у політичних процесах суспільства відіграють політичні партії, які у представницькій демократії формують політичну владу. Якісний розвиток політичних партій можливий із належним нормативно-правовим забезпеченням, яке дозволяє на демократичних засадах правлячим і опозиційним політичним партіям брати участь у виборчих процесах.

Визначено, що вирішальне значення для належного розуміння основних принципів участі політичних партій у виборчих процесах є те, що вони жодним чином не повинні розглядатися як засіб встановлення надмірних обмежень для політичних партій з дотриманням прав громадян здобувати політичні посади, особисто або як представники політичних партій.

Обґрунтовано, що політичні партії під час своєї діяльності виконують важливу репрезентативну функцію. Головним завданням політичних партій є участь у формуванні політичної волі народу через виборчий процес і реалізація певного політичного курсу. Пропонується розглядати політичні партії як організації, об'єднали певних осіб, однією з цілей яких є участь в управлінні публічними справами через висунення кандидатів на вільні і демократичних виборах.

З'ясовано, що у тих державах, де реєстрація політичних партій не передбачена національним законодавством, до політичної партії все-таки ставляться певні вимоги щодо їх участі у виборчому процесі. Спостерігається тенденція, що більш ліберальний підхід до вимог функціонування політичних партій властивий розвиненим класичним європейським демократіям. В той же час для демократичних держав Центральної та Східної Європи

характерні більш забюрократизовані та формалізовані вимоги щодо державної реєстрації та участі політичних партій у виборчому процесі.

Ключові слова: виборчий процес, політичні партії, політичний процес, політичний режим, участь.

Introduction. Legal aspects of the regulation of political parties in Ukraine require new modern approaches, informed decisions and long-term forecasts. In turn, decisions on the participation of political parties in the electoral process, including laws and regulations of the authorities, for the period of independence of Ukraine, according to our estimates, is measured in hundreds, not dozens. Comparing the documents published in the Official Gazette of Ukraine, the Collection of Resolutions of the Government of Ukraine, the Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, we contact that duplication of decisions on the participation of political parties in the election process is allowed. The main disadvantage of many documents is that they do not spell out the real possibilities and mechanisms of functioning of political parties. This discrepancy between real and declarative rights and opportunities for political parties to participate in the electoral process needs to be resolved as soon as possible.

Presenting main material. Political science intensifies research on the functioning of interest groups in the political process. Political parties are among the most active actors in the political process, including the electoral process. However, the problem of a comprehensive study of the legal aspects of the participation of political parties in the electoral process still requires special research.

A significant number of researchers consider this problem not separately, but in a specific context, in particular from the specifics and tasks set by the author. The topic of legal support for the participation of political parties is studied in the context of the analysis of the reform of the political system and the study of electoral systems and their impact on the formation of party systems. In this context, the works of V. Bebyk (*Bebyk, 2011, 325–331*), M. Malyshko (*Malyshko, 1999, 72*), V. Shapoval, N. Zhuravlyova (*Shapoval, Zhuravlyova, 2000, 12–18*) should be singled out. Pavlenko (*Pavlenko, 2002, 255*) and others.

The study of the legal basis for the functioning of political parties in Ukraine provides for the need to compare international and domestic aspects of legal regulation, including registration and liquidation of political parties.

The legal mechanisms of their interaction must be clearly defined in the relationship between the state and political parties. Important for legal regulation are the procedures for state registration of political parties, namely the registration and liquidation of parties. These procedures are carried out by the state, as a subject of legal influence on parties, as objects of such influence. The peculiarity of the implementation of such procedures is determined by the characteristics of the political regime, the level of political and legal culture of the political elite and society as a whole. This determines the need or lack of stronger or weaker state supervision over compliance with the legal requirements of the legislation on the statutory activities of political parties and ways to exercise such control.

International law pays special attention to issues related to the activities and liquidation of political parties. In justifying the conditions governing, restricting and prohibiting the activities of political parties, the Court notes: "Only compelling and compelling reasons can justify restrictions on freedom of association" (*De Salva, 2004, 697*). The position of international law is that the grounds for the liquidation of a

political party should be those that are forced in a democratic society.

The Venice Commission pays considerable attention to the problems of the functioning of political parties. (*Guidelines on Prohibition and Dissolution of Political Parties and Similar Measures, 2007, 82–95*).

Common positions on the permitted and prohibited activities of political parties in international documents can be set out in the following aspects:

- the right to freely associate in political parties;
- understanding that the process of state registration of political parties is not a violation of the rights to unite citizens in the association;
- the liquidation of political parties can be justified in relation to those actors in the political process who promote and use violence as a mechanism for changing or overthrowing democracy;
- the liquidation of a political party must be used "with extreme restraint". It is important to assess whether a political party actually poses a threat to a democratic political regime or the rights of individuals, and whether such a threat can be addressed by other, less radical measures, such as banning its activities.

In Ukraine, the registration and liquidation of political parties is regulated by the Law of Ukraine "On Political Parties of Ukraine". Normative legal acts establish appropriate formal restrictions as preconditions for state registration of political parties. In particular, Article 11 of the Law of Ukraine "On Political Parties of Ukraine" states that the registration of political parties, their regional, city and district organizations, primary branches or other structural entities provided by the party's charter is carried out in the manner prescribed by the Law of Ukraine "On State Registration". legal entities, natural persons - entrepreneurs and public formations", after checking the submitted materials (*Law of Ukraine " On Political Parties in Ukraine "*, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>).

In Ukraine, state control over the activities and functioning of political parties is exercised. In Art. 18 of the Law of Ukraine "On Political Parties of Ukraine" clearly defines the bodies that exercise state supervision over political parties.

State control over the functioning of political parties in Ukraine is exercised by:

- Central executive body that implements state policy in the field of state registration of associations of citizens, other public formations - in compliance with the requirements of the Constitution and laws of Ukraine, as well as the statute of the political party, except when such control by law other public authorities;
- Central Election Commission, district election commissions, territorial election commissions in the relevant local elections - for observance by political parties of the established procedure for participation in the election process, as well as, within the powers specified by law, for timely submission of interim and final financial reports to the relevant election commissions. receipt and use of election funds at elections, compliance of their registration with the established requirements, reliability of the information included in them;
- Accounting Chamber - for the targeted use by political parties of funds allocated from the state budget to finance their statutory activities;
- National Agency for the Prevention of Corruption - in compliance with statutory restrictions on the financing of political parties, campaigning, legal and targeted use of political parties funds allocated from the state budget to finance their statutory activities, timely submission of party reports on property, income, expenses

and financial obligations (*Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine"*, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>).

According to Ukrainian law, political parties are required to submit the necessary documents and explanations at the request of the supervisory authorities. In turn, the decisions of regulatory authorities may be appealed in the manner prescribed by law. It should be noted that the Ukrainian legislation on the functioning of political parties to some extent meets international democratic European standards regarding the rights and freedoms of citizens.

A separate aspect of obtaining financial resources is intra-party contributions and income. Legislation should allow national-level political parties to support their regional, local and local branches and vice versa. This support should be seen as an intra-party function and should not normally be limited by law. However, it is important that political parties report on the internal redistribution of resources.

The Venice Commission notes that if political parties receive income from the sale of party-related goods or materials, they should be able to use that income for their own needs (campaigning, election campaigns, etc.) (*European Commission for Democracy through Law, 2011.87*).

Another type of replenishment of political parties is private contributions. Funding of political parties is a form of political participation, so it is appropriate for parties to seek private financial donations.

International law provides for a bank loan for the election campaign. However, a political party must reach a certain institutional level (registration, account opening) to obtain a loan that requires the lender and the borrower to take appropriate steps in advance of the election campaign. In turn, the repayment of the loan takes some time after the election. Sometimes the loan is repaid in full or in part not by the political party or candidate itself, but by a third party. In this case, the loan becomes a form of contribution.

In international practice, there are restrictions on contributions for political parties. In particular, this applies to contributions from foreign sources, which are prohibited. This is in line with the provisions of the Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on common rules for combating corruption in the financing of political parties and election campaigns, which states: This restriction, which is practiced in many OSCE participating States, exists to avoid excessive influence of foreign interests on domestic political affairs (*European Commission for Democracy through Law, 2011, 87-88*).

In addition, there are restrictions governing the financing of political parties from domestic sources. This is to minimize and limit the ability of individual social groups to gain political influence through financial benefits. In a democratic political regime, there is a certain philosophy of financing political parties, which is that the center of the system of democratic governance is the accountability of parties and candidates to citizens, not to rich groups with special interests. Accordingly, a number of reasonable funding constraints have been developed in many countries, including restrictions on state-owned and anonymous donor campaigns.

Anonymous contributions must be strictly regulated, including the establishment of a limit on their total amount. Legislation should limit the aggregate maximum amount of such contributions to a reasonable level, ensuring that anonymous donors cannot have undue influence beyond public oversight.

A reasonable limitation on private contributions may include setting a maximum level of donor contribution. Such restrictions have been shown to be effective in minimizing corruption or buying political influence through political parties in individual countries.

The recommendation of the Venice Commission states that "it is best if the contribution limits are adjusted for inflation, for example, based on some form of indexation, as a minimum wage and not in absolute amounts" (*European Commission for Democracy through Law, 2011, 88*).

In addition, Article 19 of the Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine" provides for measures that may be taken against these subjects of the election process. In case of violation of the Constitution of Ukraine and other laws of Ukraine by political parties, the following measures may be taken against them, namely: warning against illegal activities and prohibition of a political party (*Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine", <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>*).

In addition, there must be a wide range of sanctions for non-compliance with the law. The recommendations of the Venice Commission state that various sanctions may be applied to political parties, namely:

- "administrative fines, the amount of which must take into account the nature of the violation, including its recurrence;
- partial or complete deprivation of public (state) funding and other forms of public support, which may be imposed as a temporary measure for a certain period of time;
- deprivation of the right to receive public support in the future for a certain period of time;
- complete or partial deprivation of compensation for election campaign expenses;
- confiscation in favor of the state treasury of financial support transferred to the party or received by it;
- deprivation of the party's right to nominate candidates for a certain period of time;
- criminal punishment in case of committing significant offenses applied to members of parties involved in the violation;
- cancellation of the election of a candidate, but only by a court decision with the provision of available legal protection in a proper trial, and only in the case when the offense affected the election result;
- loss of registered party status by a political party (*European Commission for Democracy through Law, 2011, 96–97*).

In turn, political parties should have the right to effective redress and to a fair trial by an impartial tribunal. In the case of sanctions, the public should be informed of the facts that led to the offense and of the content of the sanctions applied to a particular political party.

Conclusions. The outlined issues become the object of scientific discussion in connection with the requirements facing Ukraine to unify the legal framework of Ukrainian legislation with international standards for ensuring the rights and freedoms of citizens, which include the right to free association in various political parties. Legal support for the participation of political parties in the electoral process in Ukraine requires further liberalization and weakening of state control.

During the years of independence, the Ukrainian state has undergone many socio-political upheavals and transformations. However, these transformations after two revolutions (2004, 2014) did not affect the basic principles of participation of Ukrainian political parties in the electoral process.

References:

1. Bebyk V. (2011). Elektoral'nyy politychnyy marketynh: teoriya i mizhnarodna praktyka. Osvita rehionu. Politolohiya, psykholohiya, komunikatsiyi. № 4. : 325–331.
2. De Sal'va M. (2004). Pretsedent Yevropeys'koho sudu po pravam lyudyny. Sudova praktyka z 1960 po 2002 r. Sankt-Peterburh: Yuryd. tsentr Press.
3. Yevropeys'ka komisiya «Za demokratiyu cherez pravo». (2011). Vybory ta demokratiya, № 3 (29) : 96–97.
4. Zakon Ukrayiny «Pro politychni partiyi v Ukrayini» vid 5 kvitnya 2001 r. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
5. Kerivni pryntsyipy ta Poyasnyuval'na dopovid' shchodo zakonodavstva pro politychni partiyi: okremi aspekty. (2008). Kyiv: FATA, LTD, 254–263.
6. Kerivni pryntsyipy shchodo zaborony ta rozpusku politychnykh partiy ta podobnykh zakhodiv. (2007). Vybory ta demokratiya. № 4 (14) : 82–95.
7. Malyshko M. (1999). Konstytutsiyi zarubizhnykh krayin ta Ukrayiny. Kyiv: MAUP.
8. Pavlenko R. (2002). Parlament's'ka vidpovidal'nist' uryadu. Kyiv: KM «Akademiya».
9. Shapoval V., Zhuravl'ova H. (2000). Fenomen parlamentu. Sproba naukovoho tлумachennya definitsiyi. Viche. № 2. : 12–18.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

Вступ. Правові аспекти регулювання політичних партій в Україні вимагають нових сучасних підходів, прийняття зважених рішень та довгострокових прогнозів. В свою чергу рішень із приводу участі політичних партій у виборчих процесах, зокрема законів і підзаконних актів владних структур, за період незалежності України, за нашими підрахунками, вимірюється сотнями, а не десятками. Порівнюючи документи опубліковані у Офіційному віснику України, Збірнику постанов Уряду України, Відомостях Верховної Ради України, контактуємо про те, що допускається дублювання рішень, щодо участі політичних партій у виборчому процесі. Головним недоліком багатьох документів полягає те, що у них не виписані реальні можливості і механізми функціонування політичних партій. Ця невідповідність між реальними і декларативними правами і можливостями участі політичних партій у виборчому процесі потребує якнайшвидшого розв'язання.

Виклад основного матеріалу. У політичній науці активізуються дослідження що стосуються функціонування груп інтересів у політичному процесі. Політичні партії є одними з найбільш активних суб'єктів політичного процесу, зокрема виборчого. Однак проблема комплексного дослідження правових аспектів участі політичних партій у виборчому процесі ще потребує спеціальних досліджень.

Значна кількість дослідників розглядає цю проблему не окремо, а в певному контексті, зокрема від специфіки та завдань, які ставить перед собою автор. Тематика правового забезпечення участі політичних партій досліджується в

контексті аналізу реформування політичної системи та дослідження виборчих систем та їх впливу на формування партійних систем. У цьому контексті варто виокремити праці В. Бебика (*Бебик, 2011, 325–331*), М. Малишка (*Малишко, 1999, 72*), В. Шаповала, Н. Журавльової (*Шаповал, Журавльова, 2000, 12–18*), Р. Павленка (*Павленко, 2002, 255*) й інших.

Дослідження правових засад функціонування політичних партій в Україні передбачає необхідність порівняння міжнародних та вітчизняних аспектів правового регулювання, зокрема реєстрації та ліквідації діяльності політичних партій.

У взаємовідносинах між державою і політичними партіями мають бути чітко прописані правові механізми їх взаємодії. Важливими для правового регулювання є процедури державної реєстрації політичних партій, а саме реєстрації та ліквідація партій. Ці процедури здійснює держава, як суб'єкт правового впливу щодо партій, як об'єктів такого впливу. Особливість реалізації таких процедур визначається характеристикою політичного режиму, рівнем політичної та правової культури політичної еліти та суспільства в цілому. Від цього залежить потреба або її відсутність більш сильного чи слабшого нагляду з боку держави за дотриманням правових вимог законодавства щодо статутної діяльності політичних партій та способів здійснення такого контролю.

Міжнародне законодавство звертає особливу увагу на питання, які стосуються діяльності та ліквідації політичних партій. Обґрунтовуючи умови, які регламентують, обмежують та забороняють діяльність політичних партій, Європейський Суд зазначає: «Тільки переконливі та вагомі причини можуть виправдовувати обмеження на свободу асоціацій» (*Де Сальва, 2004, 697*). Позиція міжнародного права полягає в тому, що підстави для ліквідації політичної партії мають бути такими, що є вимушеними у демократичному суспільстві.

Значну увагу проблемам функціонування політичних партій приділяє Венеціанська комісія, яка у 1999 р. прийняла документ під назвою «Керівні принципи щодо заборони та розпуску політичних партій та подібних заходів», а у 2004 р. «Керівні принципи щодо законодавства про політичні партії: окремі аспекти» (*Керівні принципи щодо заборони та розпуску політичних партій та подібних заходів, 2007, 82–95*).

Спільні позиції щодо дозволеної і забороненої діяльності політичних партій у міжнародних документах можна викласти у таких аспектах:

- право вільно об'єднуватися у політичні партії;
- розуміння того, що процес державної реєстрації політичних партій не є порушенням прав щодо об'єднання громадян у асоціації;
- ліквідація політичних партій може бути виправдана стосовно тих суб'єктів політичного процесу, що пропагують і використовують насильство, як механізм зміни чи повалення демократичного ладу;
- ліквідація політичної партії повинна використовуватися «з крайньою стриманістю». Важливо оцінити чи політична партія реально несе загрозу демократичному політичному режиму або правам конкретних осіб і чи таку небезпеку можна усунути іншими, менш радикальними заходами, як заборона її діяльності (*Керівні принципи та Пояснювальна доповідь щодо законодавства про політичні партії: окремі аспекти, 2008, 256*).

В Україні реєстрація та ліквідація політичних партій регулюється Законом України «Про політичні партії України». Нормативно-правові акти встановлюють відповідні формальні обмеження як передумови державної реєстрації політичних партій. Зокрема у ст.11 Закону України «Про політичні партії України» зазначається, що реєстрація політичних партій, їхніх обласних, міських і районних організацій, первинних осередків або інших структурних утворень, передбачених статутом партії, здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», після перевірки поданих матеріалів (*Закон України «Про політичні партії в Україні»*, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>).

В Україні здійснюється державний контроль за діяльністю та функціонуванням політичних партій. У ст. 18 Закону України «Про політичні партії України» чітко визначаються органи, які здійснюють державний нагляд за політичними партіями.

Державний контроль за функціонуванням політичних партій в Україні здійснюють:

- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації об'єднань громадян, інших громадських формувань – за додержанням політичною партією вимог Конституції та законів України, а також статуту політичної партії, крім випадків, коли здійснення такого контролю законом віднесено до повноважень інших органів державної влади;

- Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії на відповідних місцевих виборах – за додержанням політичними партіями встановленого порядку участі у виборчому процесі, а також, у межах визначених законом повноважень, за своєчасністю подання до відповідних виборчих комісій проміжних та остаточних фінансових звітів про надходження і використання коштів виборчих фондів на виборах, відповідність їх оформлення встановленим вимогам, достовірністю включених до них відомостей;

- Рахункова палата – за цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності;

- Національне агентство з питань запобігання корупції – за додержанням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій, передвиборної агітації, законним та цільовим використанням політичними партіями коштів, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності, своєчасністю подання звітів партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (*Закон України «Про політичні партії в Україні»*, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>).

Згідно українського законодавства політичні партії зобов'язані подавати на вимогу контролюючих органів необхідні документи та пояснення. В свою чергу рішення контролюючих органів можуть бути оскаржені у встановленому законом порядку. Варто зазначити, що українське законодавство щодо функціонування політичних партій певною мірою відповідає міжнародним демократичним європейським стандартам, що стосується прав та свобод громадян.

Окремим аспектом отримання фінансових ресурсів є внутрішньопартійні внески і доходи. Законодавство має дозволяти політичним партіям національного рівня надавати підтримку своїм регіональним, місцевим і локальним відділенням

та навпаки. Ця підтримка повинна розглядатися як внутрішньопартійна функція і звичайно не повинна обмежуватися законодавчо. Однак, важливо щоб політичні партії звітували про внутрішній перерозподіл ресурсів.

У матеріалах Венеціанської комісії зазначається, наступне: якщо політичні партії отримують дохід з продажу пов'язаних із партією товарів або матеріалів, вони повинні мати можливість використовувати ці доходи на свої потреби (агітація, виборчі кампанії тощо) (*Європейська комісія «За демократію через право», 2011,87*).

Іншим видом поповнення ресурсів політичних партій є приватні внески. Фінансування політичних партій є однією з форм політичної участі, тому партіям доречно шукати приватні фінансові пожертви.

У міжнародному законодавстві передбачається взяття банківської позики для виборчої кампанії. Однак, політична партія має досягти певного інституційного рівня (реєстрація, відкриття рахунку) для отримання позики, що вимагає, від кредитора та позичальника робити відповідні кроки заздалегідь до виборчої кампанії. В свою чергу, погашення позики займає деякий час після закінчення виборів. Інколи трапляється так, що позика виявиться погашеною повністю або частково не самою політичною партією чи кандидатом, а третьою особою. В такому випадку позика стає формою внеску.

У міжнародній практиці існують обмеження внесків для політичних партій. Зокрема, це стосується внесків з іноземних джерел, які є забороненими. Це відповідає положенням Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній», в якій передбачається: «Держави повинні особливо обмежувати, забороняти або ж регламентувати пожертвування від іноземних донорів». Це обмеження, що практикується в багатьох державах ОБСЄ, існує для уникнення надмірного впливу іноземних інтересів на внутрішні політичні справи (*Європейська комісія «За демократію через право», 2011,87–88*).

Окрім того, існують обмеження, що регулюють фінансування політичних партій з внутрішніх національних джерел. Це пов'язано з тим, щоб мінімізувати та обмежити можливості окремих соціальних груп домогтися політичного впливу через фінансові переваги. В демократичному політичному режимі, закладається певна філософія фінансування політичних партій, яка полягає в тому, що центрі системи демократичного управління лежить підзвітність партій та кандидатів перед громадянами, а не перед багатими групами з особливими інтересами. Відповідно в багатьох країнах було розроблено низку розумних обмежень фінансування, які включають обмеження на кампанії державної форми власності та анонімних донорів.

Анонімні внески повинні підлягати суворому регулюванню, що включає встановлення обмеження їх загального обсягу. Законодавство повинно обмежити сукупний максимальний розмір таких внесків до розумного рівня, забезпечуючи, щоб анонімні донори не могли мати надмірного впливу поза публічним наглядом.

Розумне обмеження приватних внесків може включати встановлення максимального рівня внеску донатора. Такі обмеження показують свою ефективність у мінімізації корупції чи купівлі політичного впливу через політичні партії в окремих країнах.

У рекомендації Венеціанської комісії зазначається, що «найкраще, якщо межі внесків встановлені з урахуванням інфляції, наприклад, засновані на якійсь формі індексації, як мінімальна заробітна плата, а не в абсолютних сумах» (*Європейська комісія «За демократію через право», 2011, 88*).

Окрім того у ст.19 Закону України «Про політичні партії в Україні» передбачаються заходи, які можуть вживатися до даних суб'єктів виборчого процесу. У разі порушення політичними партіями Конституції України та інших законів України до них можуть бути вжиті такі заходи, а саме: попередження про недопущення незаконної діяльності та заборона політичної партії (*Закон України «Про політичні партії в Україні», <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>*).

Окрім того, має існувати широкий набір санкцій за недотримання закону. У рекомендаціях Венеціанської комісії зазначається, що до політичних партій можуть застосовуватися різного роду санкції, а саме:

- «адміністративні штрафи, обсяг яких має брати до уваги природу порушення, у тому числі його повторюваність;

- часткове або повне позбавлення публічного (державного) фінансування та інших форм публічної підтримки, що може накладатися як тимчасовий захід на певний проміжок часу;

- позбавлення права на отримання в майбутньому публічної підтримки протягом певного проміжку часу;

- повне або часткове позбавлення компенсації видатків на виборчу кампанію;

- конфіскація на користь державної скарбниці фінансової підтримки, перерахованої партії або отриманої нею;

- позбавлення права партії висувати кандидатів протягом певного проміжку часу;

- кримінальне покарання у випадку вчинення значних правопорушень, що застосовуються до членів партій, які причетні до порушення;

- скасування обрання кандидата, проте лише за рішенням суду із забезпеченням доступного правового захисту у належному судовому процесі, і лише у випадку, коли правопорушення вплинуло на результат виборів;

- втрата політичною партією статусу зареєстрованої (*Європейська комісія «За демократію через право», 2011, 96–97*).

В свою чергу, політичні партії повинні мати право на ефективний правовий захист і на справедливий розгляд неупередженим судом. У разі накладення санкцій слід проінформувати громадськість про факти, які призвели до правопорушення, і про зміст санкцій, які застосовані до конкретної політичної партії.

Висновки. Окреслена проблематика стає об'єктом наукової дискусії у зв'язку з вимогами, які стоять перед Україною, щодо уніфікації нормативно-правових засад українського законодавства з міжнародними стандартами щодо забезпечення прав і свобод громадян до яких належить право на вільне об'єднання у різні політичні партії. Правове забезпечення участі виборчих процесах політичних партій в Україні потребує подальшої лібералізації та послаблення контролю з боку держави.

Українська держава за роки незалежності зазнала багато соціально-політичних потрясінь та перетворень. Однак ці трансформації після двох

революцій (2004 р., 2014 р.), не надто зачепили основні засади участі українських політичних партій у виборчих процесах.

Список використаних джерел:

1. Бебик В. (2011). Електоральний політичний маркетинг: теорія і міжнародна практика. *Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації*. № 4. : 325–331.
2. Де Сальва М. (2004). Прецедент Європейського суду по правам людини. Судова практика з 1960 по 2002 р. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс.
3. Європейська комісія «За демократію через право». (2011). *Вибори та демократія*, № 3 (29) : 96–97.
4. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
5. Керівні принципи та Пояснювальна доповідь щодо законодавства про політичні партії: окремі аспекти. (2008). Київ: FATA, LTD, 254–263.
6. Керівні принципи щодо заборони та розпуску політичних партій та подібних заходів. (2007). *Вибори та демократія*. № 4 (14). : 82–95.
7. Малишко М. (1999). Конституції зарубіжних країн та України. Київ: МАУП.
8. Павленко Р. (2002). Парламентська відповідальність уряду. Київ: КМ «Академія».
9. Шаповал В., Журавльова Н. (2000). Феномен парламенту. Спроба наукового тлумачення дефініції. *Віче*. № 2. : 12–18.